

7.1.2. Haridus

Lapse haridusvaldkonna hindamise käigus tuleb saada ülevaade lapse toimetulekust lasteaias, koolis või huvihariduses – kuidas toetab last teda ümbritseb hariduslik keskkond ja kuidas on lapsele tagatud tema võimetele vastav mitmekülgne areng ja õppimine. Hariduse valdkonna alla kuuluvad lapse mäng, huvitegevused, toimetulek lasteaias ja koolis. Haridus võib olla oluline kaitsetegur, mis hoiab ära psühhosotsiaalsete probleemide tekkimise, kuid olulised puudujäägid hariduses võivad olla suureks riskiteguriks. Näiteks kui laps ei õpi tema jaoks võimetekohasel õppekaval, tagatud ei ole lapsele vajaminev hariduslik tugi või esinevad probleemid huvihariduse tegevuses või koolikohustuse täitmises. Vajadus on koguda kokku informatsioon, mis toob välja lapse õpitulemused, koolikohustus täitmise, kuid ka lapse üldise toimetuleku koolis või lasteaias. Viimase hulka kuuluvad ka suhted eakaaslaste, kooli – või lasteaia personaliga ning koostöö lapsevanematega.

Haridusevaldkonda hinnates tuleb kindlasti aktiivselt kaasata last ja lapsevanemat, et kirjeldada mõlema osapoole vaadet toimetulekule. Lisaks lapse ja lapsevanemate nägemusele lapse toimetulekust haridusvaldkonnas, võib olla vajalik uurida õppeasutuse poolset hinnangut.

Näidisküsimused haridusvaldkonna spetsialistile:

- Milline on lapse toimetulek lasteaias/koolis?
- Milline on lapse võimekus ja toimetulek lasteaias õppetöö kestel?
- Kuidas toetab kool last õppetöös eesmärkide saavutamisel?
- Kas laps vajab haridusvaldkonnast täiendavat abi (logopeed, eripedagoog või psühholoog)?
- Millised on lapse suhted oma eakaaslaste ja õpetajatega?
- Milline on olnud lasteaias/koolis lapse areng? Millised muutused on aset leidnud?
- Millised on lapse emotsioonid lasteaias/koolis?
- Milline on lapsevanemate koostöö lasteaia/kooliga?
- Kas on märgatud lapse võimalikku hooletusse jätmist (riietumine, hügieen, toitumine)?

Hariduse kaitse – ja riskitegureid aitavad välja selgitada alljärgnevad küsimused:

Lasteaed (0-7):

- Milline on lapse üldine toimetulek lasteaias?
- Kuidas on laps kohenenud lasteaiaiga?
- Milline on lapse praegune lasteaiaühm ja kas antud rühma vastab lapse vajadustele?
- Milline on lapsevanemate koostöö?
- Kuidas toimub lapse toomine ja viimine lasteaiaist? Millised on lapse emotsioonid tuues või koju minnes?
- Kas laps soovib suuremat lähedust õpetajatelt?
- Kas laps omandab uusi oskusi eakohaselt?
- Kas lasteaia hinnangul lapsevanemad arendavad kodus keskkonnas last eakohaselt ja piisavalt?
- Kas lapses on väljendunud andekust?
- Kas laps vajab lasteaias suuremas matus individuaalselt lähenemist?
- Kas last peab sagedasti korrale kutsuma ning kas esineb probleeme kehtivatele reeglitele allumisega?
- Kas on esinenud lapse hooletusse jätmist?
- Kas laps on väljendanud lasteaias mitte eakohast käitumist või sõnavara?

Kool (8-18):

- Milline on lapse üldine toimetulek koolis?
- Kas laps elab kooliperioodidel kodus või õpilaskodus?
- Milline on lapse koolikeskkond (õpilaste arv klassis, õpetajate arv, ruumid ja välikeskkond)?
- Millisel õppevormil laps õpib?
- Milline on lapsevanemate koostöö kooliga?

- Kuidas toimub kooli ning kodu vaheline suhtlus?
- Kas laps on varasemalt vahetanud kooli?
- Millised on varasemate koolivahetuste põhjused?
- Millised on lapse õppetulemused?
- Millised õppeained on lapsele jõukohased ja millistes vajab täiendavat lisatoetust?
- Kas laps on mingis valdkonnas andekas?
- Kas lapsel esineb õpiraskusi?
- Kas lapsel on raskusi uute teadmiste ja oskuste omandamisel ning juhiste järgimisel?
- Milline on lapse keskendumisvõime koolitunnis?
- Kas laps peab olema pidevas liikumises õppetundides?
- Kas lapsel on raskusi ülesannete alustamise või lõpetamisega?
- Kas lapse poolt tehtavad kodused õppetööd on tähtaegselt esitatud?
- Kas laps on vajanud varasemalt õppetöö kohendamist või vajab praegu täiendavat tuge?
- Milline on lapse õpimotivatsioon?
- Kas laps tunneb vastutust õppimise eest ja mõistab koolis käimise olulisust?
- Kas laps on väljendanud muremõtteid õpetajatele, tugispetsialistidele koolikeskkonnas?
- Kas laps on jäänud klassikursust kordama?
- Kas lapse põhihariduse omandamine on katkenud? Mis on põhjused?
- Milline on lapse riietumisstiil koolis?
- Kas laps osaleb kooli vabaajategevustes (väljasõidud, spordipäevad) koos teiste lastega?
- Millised on noore mõtted ja soovid enda edasiste õpingute või töö suhtes?

Huviharidus (0-18):

- Millises huvihariduse valdkonnas laps osaleb?
- Kuidas on ülesse ehitatud lapse huvihariduses osalemine (sagedus, kestus)?
- Milline on lapse enda motivatsioon osaleda huvihariduses?
- Milline on lapsevanema nägemus lapse osalemisest huvihariduses?
- Millised on lapse huvihariduses osalemise takistused?
- Kas laps on väljendanud muret huvihariduses osalemise osas?
- Kuidas on huvihariduses osalemine lisatud lapse päevakavasse?
- Kas huvihariduses osalemine jätab lapse päevakavasse piisava aja puhke – ja mänguajale?

Tabel 6. Peamised hariduse valdkonna kaitse- ja riskitegurid

Kaitsetegurid	Riskitegurid
Laps käib lasteaias või koolis ning saab sealt konstruktiivset tagasisidet.	Lasteaed või kool ei rakenda lapse toimetuleku tagamiseks vajaminevaid abimeetmeid. Lapsele antakse liigselt negatiivset tagasisidet, laps on positiivselt ergutamata või toetamata.
Lapsel on head õpioskused ja motiveeritus õppetöös. Laps täidab koolikohustust. Lapse head kognitiivsed võimed, keskendumisoskus ja tähelepanuvõime on olulised kaitsetegurid.	Laps on pikalt eemal lasteaia või ei täida koolikohustust. Haridusvaldkonnast eemal viibimine võib olla seotud lapse hooletusse jätmisega või lapse enda käitumisega. Laps ei tule toime lasteaia või kehtestatud üldreeglitega ja lapse keskendumisvõime on madal.
Positiivsed tulemused koolis. Head õpitulemused on tugev kaitsetegur, mis võib säästa last tulevikus tekkivate psühhosotsiaalsete probleemide eest.	Puudulikud tulemused koolis ja õpiraskused. Madalad õpitulemused võivad vähendada õpimotivatsiooni, mis omakorda võib viia koolikohustuse mittetäitumiseni. Madalad õpitulemused võivad viia rahulolematuseeni koolikeskkonnas, põhjuseeta puudumiseni ning suhted eakaaslaste või õpetajatega võivad halveneda.

Kaitsetegurid	Riskitegurid
Lapsele on võimalus ja oskus mängida ning tegeleda lapse jaoks oluliste harrastuste ja huviharidusega. Lapsel on motivatsioon osaleda huvihariduses.	Puudulikud võimalused mänguks ja huvidega tegelemiseks. Lapsevanemad ei suuna last huviharidusega tegelema või ei saa seda pere materiaalsete probleemide tõttu lubada.
Huvihariduses (sh spordis) on lapse jaoks turvaline.	Esinevad märgid (hirm, vigastused, liigne surve vms) lapse väärkohtlemise kohta spordis. Laps ise ei soovi valitud huvihariduse valdkonnaga tegeleda ja esineb vastumeelsust.
Lapsevanemad on aktiivselt kaasatud ja osalevad lapse lasteaia, kooli tegevustes ja huvihariduses lähtuvad lapsevanemad lapse tegelikust võimekusest ja lapse enda soovidest.	Lapsevanemad ei tee lasteaia, kooli või huviharidusega koostööd. Lapsevanemad ei võta ise ühendust ja on passiivsed lapse murede korral hariduse valdkonnas.